

УДК 330.341.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-278-1-7

ЗАЙЧЕНКО В. В.

Центрально-український національний технічний університет

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД СКЛАДАННЯ РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА ІНДЕКСОМ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Вказано на необхідність реалізації державної політики зміцнення технологічної конкурентоспроможності національного господарства України. Обґрунтовано важливість реалізації стратегічного пріоритету державної політики в цій сфері, пов'язаного з покращенням місця економіки України у провідних міжнародних рейтингах конкурентоспроможності економіки. Доведено актуальність застосування в цих цілях індексу технологічної конкуренції регіонів України. Обґрунтовано методикою формування та інституціалізації індексу. Визначено методичну послідовність розрахунку та складання індексу технологічної конкуренції регіонів України. Сформовано систему індикаторів розрахунку індексу технологічної конкуренції регіонів України, яка складається з 3-х груп за 7 показниками. Зроблено висновок, що впровадження рейтингу дозволить визначити регіони-лідери та регіони-аутсайди за середовищем технологічної конкурентоспроможності економіки.

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність економіки, індекс технологічної конкуренції, рейтинг регіонів, державне регулювання.

ZAYCHENKO V.

Central Ukrainian National Technical University

IDENTIFICATION OF PROBLEMATIC ASPECTS OF INNOVATION ACTIVITY INTENSIFICATION IN UKRAINIAN INDUSTRY

The purpose of the article is substantiation of methodological foundations of rating of Regions of Ukraine on technological competition index in Ukraine. The necessity to implement State policy of strengthening the technological competitiveness of national economy of Ukraine is indicated. The importance of implementation of strategic priority of State policy in this sphere is substantiated, which is connected with improvement of economic place of Ukraine in the leading international rankings of economic competitiveness. The relevance of application for this purpose in the technological competition index of Regions of Ukraine is proved. The methodology of forming and institutionalization index is substantiated. Methodical sequence of calculation and preparation of technological competition index of regions of Ukraine is determined. A system of indicators of calculation of technological competition index of Regions of Ukraine, which consists of 3 groups of 7 indicators, is formed. It is concluded that the implementation of the rating will allow to determine the regions-leaders and regions – outsider the environment of technological competitiveness of economy. Scientific novelty of the study consists in substantiation of the system of measures and means of improving the institutional environment of the technological competitiveness of Ukraine, whose elements are formed in the following areas: structure state policy, state policy measures and expected outcomes. The practical significance of the results is recommendations in relation to improvement of legal framework and institutions, oriented to innovation and technological modernization in context of strengthening of Ukrainian economy competitiveness. The principles of state policy of improvement of the technological competitiveness of the national economy are determined: technological process of state support, openness, freedom of scientific and technical creativity, support addresses and fair competition, rational balance, concentration of resources. Defined tasks of the state policy of improvement of the "institutes" and "institutions" of the institutional environment of the state policy to ensure technological competitiveness of economy, in particular, improvement of basic legislation Innovative and scientific-technological activity; formation of legislation on the development of infrastructure of scientific and technological activities, integrated systems, implementation of joint projects; improving the strategy system and programming the development of scientific and technological activities; elimination of administrative barriers to introduction of advanced technologies; formation of positive social attitude towards innovations and technologies. The main principles of state policy for the formation of quality institutional provision of technological competitiveness of the national economy are determined. Institutional support for the technological competitiveness of the economy is set out characteristics.

Keywords: technological competitiveness of the economy, index of technological competition, regional rating, state regulation.

Постановка задачі. Активізація інноваційної діяльності та забезпечення її високої ефективності слугує важливим завданням державної політики кожної країни, оскільки від цього залежить інноваційно-технологічна конкурентоспроможність національного господарства, а, відтак, здатність виробничого сектора продукувати та збувати товари на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту. Це прямий шлях до забезпечення зайнятості, збільшення обсягів ВВП, залучення інвестицій і т. ін. Особливо важливою є інноваційна активність у промисловості – базовому виді економічної діяльності реального сектора економіки. Натомість, в Україні намітилися негативні тенденції інноваційного розвитку вітчизняної промисловості. Це малі частки інноваційно активних промислових підприємств, промислових підприємств, що впроваджували інновації, реалізованої інноваційної продукції, скорочення кількості переданих нових технологій (технічних досягнень) всередині країни та за кордоном, підприємств, які придбавали нові технології, у т. ч. за кордоном. Ці тенденції не сприяють технологічній модернізації економіки України та потребують свого усунення. Однак, для удосконалення державної політики потрібно чітко ідентифікувати проблемні аспекти активізації інноваційної діяльності у вітчизняній промисловості.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивченню теоретико-методичних засад науково-дослідної та інноваційно-технологічної діяльності присвячені праці С. Борраса, С. Кульмана, С. Смітса, К. Флананана,

І. Хакуе та ін. Над дослідженням функціонально-структурних характеристик технологічної конкурентоспроможності національного господарства працювали вчені: О. Бутенко, Т. Васильців, Н. Гладинець, І. Дегтярьова, Л. Федулова та ін. Проте питання якісної методики рейтингування регіонів країни за станом технологічного розвитку чи технологічної конкурентоспроможності на сьогодні не існує.

Виділення невирішених частин. Складність процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки, зокрема в реальному секторі та безпосередньо в промисловості, потребує подальших більш глибоких досліджень ідентифікації проблем задля вироблення більш ефективних управлінських рішень з активізації інноваційно-технологічного розвитку у базових галузях вітчизняної економіки.

Формулювання цілей. Метою статті є обґрунтування методичних засад складання рейтингу регіонів України за індексом технологічної конкуренції в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України актуалізувалася потреба в реалізації державної політики зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки країни. Одним з стратегічних пріоритетів державного регулювання в цьому напрямі слугує покращення параметрів конкуренції та ведення бізнесу, що в умовах монополізації ринків та господарських ресурсів має важливе значення, оскільки економічні агенти об'єктивно не зацікавлені у здійсненні технологічної діяльності. Вони мають ринки збуту стандартної продукції та практично без конкуренції здійснюють її виробництво і збут.

За здорового конкурентного середовища такого типу проблеми регулює безпосередньо ринок. Але в Україні ринок самотужки не в змозі відрегулювати означені процеси головню з причин зрощування бізнесу та влади, адміністративного тиску на бізнес, складності входження на монополізовані ринки, тиску на внутрішній ринок примітивної, але дешевої контрабандної та контрафактної продукції.

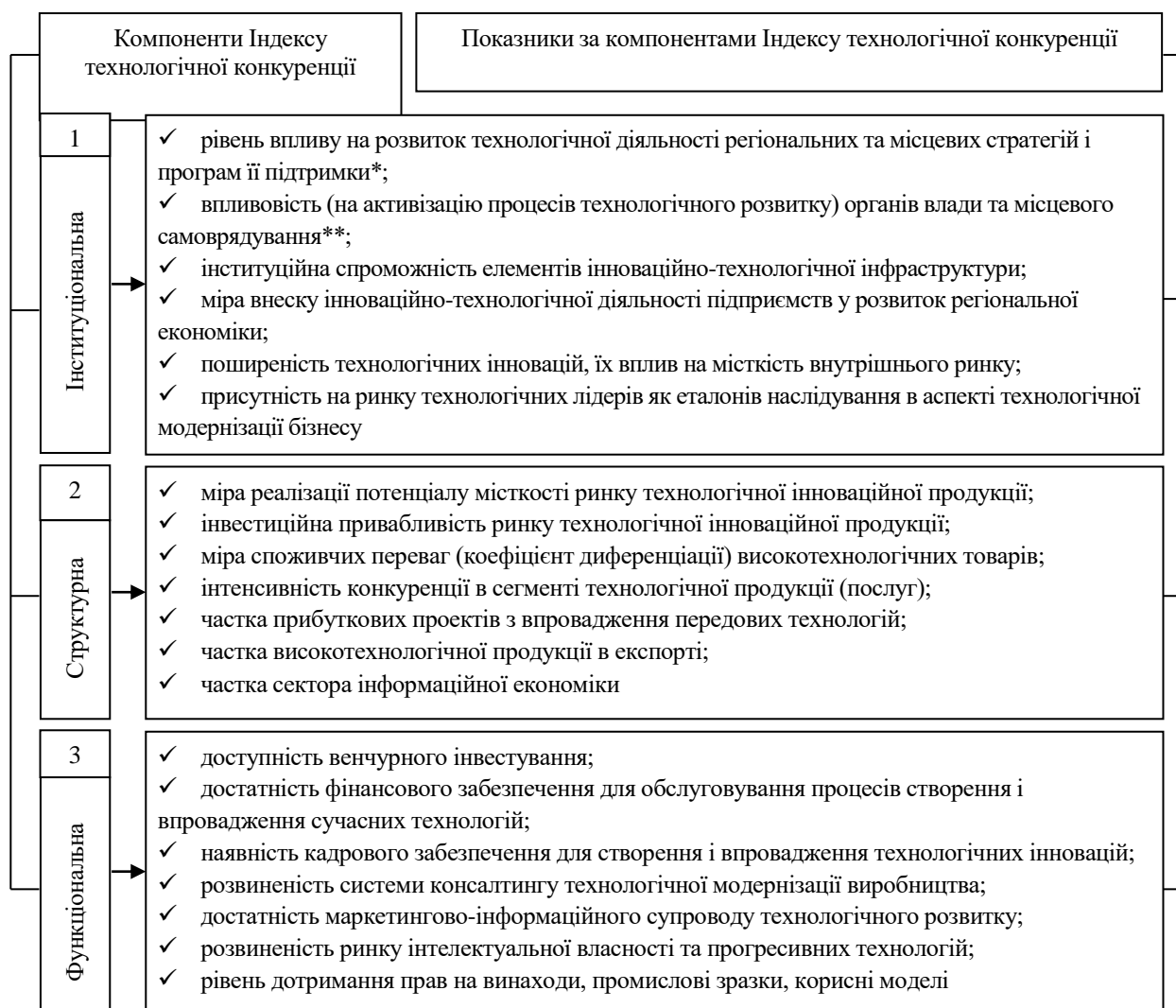


Рис. 1. Компонентно-індикаторна структура Індексу технологічної конкуренції (авторська розробка)

Прим.: * – якщо такі стратегії чи програми наявні; якщо ні, значення показника приймається за нуль;

** – якщо такі структури відсутні, значення показника – нуль

Відтак, потрібна активна та виважена державна політика, орієнтована на досягнення певних зрушень та змін, підсумком яких стане підвищення позицій України у рейтингах глобальної конкурентоспроможності, економічної свободи, doing business, сприйняття корупції та ін.

Більше того, визріла необхідність запровадження та складання власного національного рейтингу Індексу технологічної конкуренції в Україні, значення якого сигналізували б про стан і можливості технологічного розвитку за регіонами, а також і в цілому в країні.

Пропонований авторами Індекс технологічної конкуренції методологічно складається з трьох груп параметрів за 7 показниками у кожній (разом 21 показник) та передбачає опитування експертів (представники інноваційного бізнесу, бізнес-консультанти, представники суб'єктів інноваційно-технологічної інфраструктури) на регіональному рівні для збору інформації відносно значень показників.

Визначений склад індикаторів наведений на рис. 1.

Значення кожного з цих показників оцінюються від 0 до 10 балів, де 10 – максимальний бал, 0 – мінімальний бал. Експерти, фактично, дають власну оцінку 21 параметру стану інституціонального забезпечення, структурних характеристик функціонування та забезпеченості низки функціональних аспектів технологічної діяльності та розвитку в регіоні. Таким чином формується висновок (порівняльна характеристика) відносно конкуренції з-поміж регіонів країни за технологічним розвитком регіональних економік.

Методологічна послідовність проведення розрахунків наведена на рис. 2. Важливе місце в її межах відводиться розробці еталонного опитувальника, який, власне, дасть змогу порівнювати результати, отримані в різних регіонах країни протягом визначеного часового періоду. Після проведення опитування здійснюється додатковий безпосередній контакт з експертами задля перевірки даних, отримання розуміння того, що експертами вірно здійснене сприйняття питання, а також надано достовірну відповідь, яка базується на тих чи інших даних, справедливих припущеннях відносно стану розвитку поточної ситуації в сфері технологічної активності.



Рис. 2. Методологічна послідовність розрахунку Індексу технологічної конкуренції (авторська розробка)

У підсумку буде сформовано рейтинг регіонів країни за інтегральним показником технологічної конкуренції як критерію, який показує, що регіони-лідери мають якнайкраще в країні середовище для активізації технологічного розвитку регіональної економіки та, навпаки, у регіонах-аутсайдерах найбільш проблемним і складним залишається таке середовище, що й призводить у підсумку до нівелювання всіх зусиль влади відносно забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки. Додаткові висновки можна буде робити й за інтегральними значеннями окремих компонент Індексу, що вказуватимуть на слабкі місця або відносно інституціонального середовища технологічного розвитку, або щодо його структурних чи функціональних аспектів.

Окрім суто рейтингування методикою також передбачається обчислення інтегрального значення показника, згідно з яким можна судити про загальний рівень середовища технологічної конкурентоспроможності в Україні. Межі цього показника знаходяться від нуля до десяти. Відповідно, за рівнем розрахованого інтегрального значення можна буде стверджувати про стан аналізованого середовища. Ще один важливий прикладний аспект полягає в обчисленні значень показника в динаміці, що даватиме важливу характеристику успішності реформ, які реалізуються в країні у плані забезпечення технологічної конкурентоспроможності національного господарства України. У разі підвищення інтегрального індексу будуть підстави до висновку про ефективність державної політики в цій сфері і навпаки.

Література

1. Haque I. International competitiveness: interaction of the public and private sectors. EDI Policy Seminar held in Seoul. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/905911468739480564/pdf/multi-page.pdf>.
2. Smits R., Kuhlmann S. The rise of systemic instruments in innovation policy. *International Journal of Foresight and Innovation Policy*. 2004. Vol. 5. p. 14–32.
3. Flanagan K., Uyarra E., Laranja M. Reconceptualising the policy mix' for innovation. URL: <https://www.escholar.manchester.ac.uk/api/datastream?publ.PDF>.
4. Policy Mix Peer Reviews. The report of the CREST Policy. Mix Expert Group. URL: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/2008_1499_deliverable_web.pdf.
5. Borrás S. Policy learning and organizational capacities in innovation policies. *Science and Public Policy*, 2011. 38(9). p. 725–734.
6. Федулова Л. І. Технологічна політика в системі стратегії економічного розвитку / Л. І. Федулова // *Економіка і прогнозування*. – 2010. – № 1. – С. 20–38.
7. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід [Електронний ресурс] / І. О. Дегтярьова // *Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид.* – 2010. – Вип. 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2010_1/txts/10diiovdz.pdf.
8. Бутенко О. А. Формування державної інноваційної політики / О. А. Бутенко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – № 1. – С. 21–24.
9. Гладинець Н. Ю. Концептуальні засади формування механізму регулювання інноваційної діяльності в регіоні / Н. Ю. Гладинець // *Науковий вісник Ужгородського університету*. – 2011. – № 33. Ч. 1. – С. 74–79.
10. Васильців Т. Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України / Т. Г. Васильців, А. М. Шехлович, В. В. Васильців // *Економічний дискурс*. – 2017. – № 4. – С. 128–136.
11. Орлик І. О. Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібної торгівлі / І. О. Орлик, Т. Г. Васильців, С. А. Рудик // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. – 2016. – № 1. – С. 102–109.

References

1. Haque I. International competitiveness: interaction of the public and private sectors. EDI Policy Seminar held in Seoul. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/905911468739480564/pdf/multi-page.pdf>.
2. Smits R., Kuhlmann S. The rise of systemic instruments in innovation policy. *International Journal of Foresight and Innovation Policy*. 2004. Vol. 5. p. 14–32.
3. Flanagan K., Uyarra E., Laranja M. Reconceptualising the policy mix for innovation. URL: <https://www.escholar.manchester.ac.uk/api/datastream?publ.PDF>.
4. Policy Mix Peer Reviews. The report of the CREST Policy. Mix Expert Group. URL: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/2008_1499_deliverable_web.pdf.
5. Borrás S. Policy learning and organizational capacities in innovation policies. *Science and Public Policy*, 2011. 38(9). p. 725–734.
6. Fedulova L. I. Tekhnolohichna polityka v systemi stratehii ekonomichnoho rozvytku / L. I. Fedulova // *Ekonomika i prohnozuvannia*. – 2010. – № 1. – S. 20–38.
7. Dehtiarova I. O. Instrumenty innovatsiinoho rozvytku rehionu: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid [Elektronnyi resurs] / I. O. Dehtiarova // *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka : elektron. nauk. fakh. vyd.* – 2010. – Vyp. 1. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2010_1/txts/10diiovdz.pdf.
8. Butenko O. A. Formuvannia derzhavnoi innovatsiinoi polityky / O. A. Butenko // *Investytsii: praktyka ta dosvid*. – 2009. – № 1. – S. 21–24.
9. Hladynets N. Yu. Kontseptualni zasady formuvannia mekhanizmu rehuliuвання innovatsiinoi dialnosti v rehionii / N. Yu. Hladynets // *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. – 2011. – № 33. Ch. 1. – S. 74–79.
10. Vasylytsiv T. H. Finansovo-ekonomichni instrumenty stymuliuвання rozvytku IT-sfery Ukrainy / T. H. Vasylytsiv, A. M. Shekhlovych, V. V. Vasylytsiv // *Ekonomichniy dyskurs*. – 2017. – № 4. – S. 128–136.
11. Orlyk I. O. Mekhanizmy ta zasoby aktyvizatsii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv rozdrubnoi torhivli / I. O. Orlyk, T. H. Vasylytsiv, S. A. Rudyk // *Herald of Khmelnytskyi National University*. – 2016. – № 1. – S. 102–109.

Рецензія : 12.02.2020

Надрукована : 11.03.2020

Рецензент: д. е. н., проф. Васильців Т. Г.